

Asia: VN/4507/2021

Lausuntopyyntö työryhmän luonnoksesta maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmaksi (MISU)

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotettu maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman toimenpidekokonaisuus tasapainoinen, vaikuttava ja toteuttamiskelpoinen?

1. Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman toimenpidekokonaisuuden tasapainoisuus, vaikuttavuus ja toteuttamiskelpoisuus.

Pohjois-Karjalan Ilmasto- ja energiaohjelma 2030 sisältää saman yleistavoitteen kuin maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma eli tavoitteen kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti edistää maankäytön, metsätalouden ja maatalouden siirtymistä kohti ilmastokestävyyttä eli päästöjen vähentämistä, nielujen aikaansaamien poistumien vahvistamista ja sopeutumista ilmastonmuutokseen sekä monimuotoisuuden edistämistä. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto pitää hyvänä sitä, että ilmastokestävyyden ja monimuotoisuuden edistämisen rinnalle nostetaan myös muut kestävyiden ulottuvuudet mukaan lukien sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys.

Kansallisen huoltovarmuuden turvaamisen nostaminen tärkeäksi kansalliseksi tavoitteeksi on erittäin hyvä ja tässä on erityisen tärkeää varmistaa alueellinen tasa-arvoisuus. Tärkeää on siirtyä mahdollisimman nopeasti omavaraiseen uusiutuvaan energiaan hyödyntäen kaikkia käytettävissä olevia vaihtoehtoja mukaan lukien bioenergia ja biokaasu.

Maatalouteen kohdistuvissa toimissa tulisi kiinnittää huomiota ruuantuotannon kannattavuuteen ja ylläpitämiseen. Tämä on tärkeää myös huoltovarmuuden kannalta. Karjalouteen kohdistuva peltojen raivaamisen rajoittaminen on ilmaston kannalta ymmärrettävää, mutta samalla on pidettävä huolta siitä, että ruuan tuotanto säilyy mahdollisena ja kannattavana kautta maan. Tämä tukee osaltaan myös monimuotoisuuden edistämistä sillä suuri osa uhanalaisista lajeista (esimerkiksi 50 % perhoslajeista, 40 % viljelymaiden lintulajeista (Punainen kirja 2019)) ovat riippuvaisia perinnebiotoopeista ja monille niistä suurin uhka on karjatilojen ja laiduntamisen johdosta

syntyneiden biotooppien määrän väheneminen. Tulisi harkita keinoja, joilla karjatalouden toiminta mahdollistetaan raivaamalla lisää metsiä, kuten ottamalla sopivia joutomaita takaisin aktiiviseen maatalouskäyttöön. Tämä tukisi myös maakunnan arvokkaiden perinnemaisemien säilyttämistä.

Maankäytön suunnittelun merkitys on huomioitava suunnittelussa. Maankäytöllä luodaan edellytykset kaikelle toiminnalle. On entistä tärkeämpää, että ilmastoasiat, kiertotalous, energiatehokkuus sekä huoltovarmuuteen liittyvät asiakohdat sisällytetään suunnittelutyöhön. Ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen tulee olla läpileikkaava teema kaikilla kaavatasoilla kaava tavoite ja tarkkuustaso huomioiden. Kuntien yksityiskohtaisella maankäytön suunnittelulla on tärkeä rooli muun muassa rakentamisen suunnittelussa ja -ohjaamisessa.

Rakentamisen tiivistämisellä on myös haasteita kuten puistojen ja viheralueiden säilyttäminen kaupungeissa. Niillä on tärkeä merkitys ilmastonmuutokseen sopeutumisessa esimerkiksi rankkasateiden ja helteiden vaikutusten vähentämisessä. Tähän seikkaan myös EU ohjeistus kiinnittää entistä enemmän huomiota (Green Cities). Metsien raivaamisen välttäminen uusien rakennusalueiden tarpeisiin on tärkeä seikka liittyen metsäkadon ja sen ilmastovaikutusten välttämiseen, mutta on haastava tehtävä, kun kaupungistumisen tarve vaikuttaa kasvavan koko ajan.

Hiilinielujen lisäämisessä ja metsittämisessä tulisi Pohjois-Karjalan maakuntaliiton mielestä kohdistaa huomiota myös kaupunkialueiden puustoisten alueiden lisäämiseen joutomaiden metsittäminen rinnalla. Haja-asutusseuduilla sijaitsevien joutomaiden osalta tulisi harkita ainakin soveltuvin osin niiden palauttamista ruuantuotantoon.

Maakuntaliitto pitää hyvänä suunnitelman esityksiä turvemaiden hyödyntämisestä ja käsittelystä (nurmiviljely, kosteikkoviljely ja erilaisten kosteikkojen perustaminen). Nämä tukevat sekä ilmastonmuutoksen hillintää että monimuotoisuuden edistämistä. Turvepeltojen tiekartan laatiminen on myös kannatettava asia. Siinä tulee ottaa huomioon se, miten voidaan vastata EU:n tulevaan Ennallistamislakiin, jossa on erityisesti maatalouteen voimakkaasti vaikuttavia elementtejä. Ennallistamislaisissa on esitetty esimerkiksi, että vuoteen 2050 mennessä tulisi 70 % turvepelloista ennallistaa. Tämä tulee vaikuttamaan toteutuessaan maakunnan ruuantuotantoon merkittävästi. Niin ikään suometsiin ehdotetut toimet ovat kannatettavia.

Hiilinielujen ja varastojen vahvistamiseksi esitetyt keinot maa- ja metsätaloudelle ovat Pohjois-Karjalan kannalta sopivia. Esimerkiksi hiiliviljelyn lisäämisen mahdollisuuksien ja keinojen pilotointia suunnitellaan ja osin myös toteutetaan maakunnassa. Metsätalouden osalta esitetyt uudistamisen tehokkuus sekä luonnonhoidon toimet ovat mukana Alueellisessa metsäohjelmassa. Turvetuotannosta poistuvien alueiden jälkikäyttö ja ilmastokestävän jatko toiminnan tukeminen ovat osa alueellista Oikeudenmukaisen siirtymän (ns. JTF suunnitelma) suunnitelmaa. Alueelliset suunnitelmat ovat parhaillaan EU komissiossa arvioitavana.

2. Toimeenpanon näkökulmasta maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmassa hyväksyttävyyden ja oikeudenmukaisuus ovat tärkeitä. Arvioi niiden toteutumista suunnitelmassa.

2. Toimeenpanon hyväksyttävyyden ja oikeudenmukaisuuden toteutuminen.

Toimenpiteiden toteuttamisessa ja seurannassa on toivottavaa tehdä yhteistyötä alueiden ja maakuntien kanssa, jotta voidaan varmistaa toimien oikeudenmukaisuuden toteutuminen. Ehdotuksessa on monessa kohdassa tuotu esille alueiden erilaisuus. Tämä on erittäin hyvä ja tulee siis ottaa huomioon myös toteutuksessa ja suunnitelman jalkauttamisessa.

Maankäytön muutosmaksu kaikelle maankäytölle tai raivauksen luvanvaraisuus on hyvä keino ohjata maankäytön muutoksia. On kuitenkin myös esitettävä mitä tehdään siinä tapauksessa, kun maksun myötä muutoksia maankäyttöön tehdään, miten esimerkiksi siitä aiheutuneet ilmastovaikutukset kompensoidaan niin, että toimista on aitoa ilmastohyötyä. Toimet tulisi kohdistaa samalle alueelle, esimerkiksi maakunnan alueelle, missä maankäytön muutos tapahtuu.

EU politiikkaan vaikuttaminen on erittäin tärkeä osa, jotta voidaan varmistaa tulevien EU tason eri ohjelmien ja sitovien lakien alueellinen oikeudenmukaisuus ja toteuttamisen järkevyyden. Tähän tulee kiinnittää erityisen tarkasti huomiota. Samoin maankäyttösektorin toimenpidesuunnitelmien jatkokehityksessä tulee kuunnella maakuntia.

3. Muuta huomioitavaa suunnitelmaluonnoksesta.

3. Muuta huomioitavaa

Maankäytön muutosmaksun käsittelyä vaikutusarvioineen olisi hyvä täydentää suunnitelman jatkovalmistelussa. Tämä on tärkeä asia muun muassa voimakkaasti lisääntyvän uusituvan energiantuotannon kannalta. Tulee myös huomata, että tuulivoima- ja aurinkovoimarakentaminen aiheuttaa metsäkatoa sähkönsiirron tarvitseman voimajohtoverkon vahvistamisen ja uusien voimajohtojen tarpeen vuoksi.

Maan alueellisten erityispiirteiden ja alueellisten näkökulmien esille tuomisen tarpeellisuuden vuoksi olisi tärkeää saada tulevaisuudessa tietoa maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman seurannasta myös maakuntatasolla.

Mahonen Sirpa

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto - Sari Koivula, metsä- ja ilmastoasiantuntija